

پژوهش و پژوهشگران حوزه بهداشت، درمان و سلامت در خدمت پیاده‌روی اربعین Research and researchers of hygiene, medicine and health field in the service of Arbaeen walk

علیرضا جلالی فراهانی، سید رضا حسینی ذیچود*
Alireza Jalali Farahani, Seyed Reza Hosseini Zijoud*

دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران
Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

سرمقاله

شاهد حضور باشکوه تر و شاداب تر در عین سلامت جسم و روان مردم در پیاده روی اربعین باشیم.

در پیاده‌روی اربعین مانند هر تجمع انسانی دیگری، بدلیل تراکم جمعیت و همچنین عدم رعایت اصول اولیه بهداشت، شیوع بیماری‌های عفونی و واگیردار افزایش می‌یابد. بیماری‌های تنفسی به علت مسری بودن و همچنین گرد و غبار مسیر پیاده روی ایجاد و توسعه می‌یابد. به دلیل تضادهای فرهنگی در عادات غذایی کشورها، بیماری‌های گوارشی مشاهده می‌شود. گرامزدگی بدلیل گرمای هوای کشور عراق در مراسم پیاده روی محتمل است. اختلالات اسکلتی عضلانی به دلیل عدم رعایت اصول اولیه پیاده‌روی در برخی از مردم که از پیاده روی اربعین باز می‌گردند، بروز می‌یابد. بیماری‌های پوستی و تاول در پا نیز به دلیل استفاده از کفش نامناسب و یا پیاده‌روی‌های بی‌وقفه و بدون استراحت، در برخی افراد مشاهده می‌گردد. اگرچه شیوع و بروز این بیماری‌ها در آن مراسم عظیم بسیار کم‌رنگ است اما وجود دارد و همین امر باعث مراجعه برخی مردم به مراکز درمانی مستقر در مسیر پیاده‌روی می‌گردد و اقلام بهداشتی درمانی مصرفی در این مراکز درمانی نیز خود گواه بر آن است.

در مراسم پیاده روی اربعین، در پی تفاهمی رسمی بین وزارت بهداشت ایران و عراق انواع خدمات بهداشتی و درمانی به زوآر ارائه می‌گردد تا به ارتقا سطح سلامت زوآر کمک نماید، با این وجود همواره پیشگیری بهتر و موثرتر از درمان است. لذا بهتر است که تمهیداتی اندیشیده شود که سطح نیاز به درمان به حداقل کاهش یابد و عبارتی زوآر در صحت و سلامت کامل پیاده روی کنند و وقتی به وطن باز می‌گردند نیز در سلامت کامل باشند.

لذا با طرح این مشکل که این بیماری‌ها در پیاده روی اربعین وجود دارند بایستی به دنبال راهکارهایی بود تا این پیاده روی در سلامت کامل و شادابی هرچه تمام‌تر برگزار شود. چرا که مشاهده شده برخی از زوآر که از پیاده روی اربعین باز می‌گردند، چند روز بعد از بازگشت به خانه به دلیل بیماری‌های نامبرده در منزل

مراسم پیاده‌روی اربعین با حضور بیش از ۲۰ میلیون نفر بعنوان بزرگ‌ترین تجمع صلح آمیز بشری در جهان معاصر محسوب می‌شود (۱). این مراسم با شکوه با تجمع میلیونی مردم و ماندگاری و تکرار سالانه آن را می‌توان از پدیده‌های مهم اجتماعی در زمان معاصر دانست. این پدیده اجتماعی؛ پیامدهای مهم معنوی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بسیاری در پی دارد. اگر پیاده روی اربعین را جایگاهی برای تثبیت هویت صلح طلب شیعه و آنرا فرصتی برای گفتگو با سایر مذاهب و عامل وحدت بدانیم، بایستی به گسترش و رشد کمی و کیفی آن در سالهای آینده کمک نماییم، و بدون شک بخش بهداشت و درمان نیز در این امر مهم سهیم خواهد بود.

صرفنظر از زیبایی‌های معنوی پیاده روی اربعین و تصاویر و قابهای ماندگار آن که برای همه الهام بخش است، مسئله سلامت جسم و روان مردم که عاشقانه پا در این مسیر می‌گذارند نیز مهم و ضروری می‌نماید. مطالب منتشر شده در خبرگزاری‌ها، فضای مجازی و همچنین رادیو و تلویزیون و مصاحبه‌های پخش شده از مردم که در پیاده روی اربعین شرکت داشته‌اند همه از ارتقا سطح معنوی مردم حکایت دارد. این ارتقا سطح معنوی مسلماً در سلامت روان تاثیر مثبت دارد (۲).

شاید همین ارتقا سطح سلامت روان مردم، باعث شده که نیازی به ارائه چنین خدماتی به مردم در این مراسم باشکوه احساس نشود. البته این گفته فقط از شواهد، استنباط شده و برای اثبات علمی آن نیاز به انجام مطالعاتی در این زمینه دارد.

اگرچه حضور در راهپیمایی اربعین دستاوردی معنوی عظیم برای افراد شرکت کننده تلقی می‌شود، با این وجود نمی‌توان از بروز یا رخداد برخی بیماری‌ها و اختلالات جسمی حتی خفیف و کوتاه مدت چشم پوشی کرد. همانطور که با استقرار نیروهای نظامی، حفاظت و امنیت پیاده روی برقرار می‌شود، بایستی سلامت جسمی مردم در این مراسم باشکوه نیز تضمین شود تا هر ساله

۶. آیا همه افراد می‌توانند در این مراسم شرکت کنند یا افرادی مانند زنان باردار، افراد با بیماری قلبی حاد و ... بهتر است در روزهای دیگر به کربلا مشرف شوند.

۷. آیا برای افرادی که مبتلا به بیماری واگیردار هستند، جهت شرکت در این مراسم باشکوه، تمهیداتی اندیشیده می‌شود؟
۸. صرفنظر از رایگان بودن خدمات درمانی، سطح رضایت مردم از این خدمات درمانی ارائه شده چگونه است؟

۹. آیا برگزاری مانورهای سلامت می‌تواند در بهبود کیفیت ارائه خدمات درمانی موثر باشد؟ و ...

علاوه بر این موضوعات، بسیاری از موضوعات مرتبط نیز قابل اجرا خواهد بود، چرا که با جستجوی کلیدواژه‌های پیاده روی اربعین Arbaeen walk و سلامت در پایگاه‌های علمی معتبر همچون اسکوپوس و پابمد مقالات علمی بسیار معدودی بازیابی می‌شود (۱،۴،۵) که خود حاکی از ضرورت انجام مطالعات علمی گسترده در این زمینه است.

در همین راستا، مجله طب نظامی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله هم که در حوزه انتشار مطالب علمی و کاربردی گام برمی‌دارد، از پذیرش و چاپ مقالات علمی معتبر از سراسر کشور که طرح مصوب در دانشگاه، بیمارستان یا مراکز تحقیقاتی داشته باشند و مرتبط با موضوع پیاده روی اربعین و سلامت مردم باشد را در کوتاه‌ترین زمان چاپ خواهد کرد. در صورت بالا بودن تعداد مقالات، شماره ویژه‌ای از مجله طب نظامی به این موضوع و محور بسیار مهم اختصاص خواهد یافت.

در پایان اذعان می‌گردد، هر چه از مراسم شکوهمند پیاده‌روی اربعین دریافت می‌شود همه زیبایی و عشق است؛ عشق به امام حسین، آزادگی، کمک به هم نوع، ایثار جان و مال، و اگر مردمی که از این مراسم باشکوه برگشته‌اند و دچار برخی از این بیماری‌ها شده باشند، جویا شوید؛ ناراحتی و شکایتی ندارند و مشتاقانه منتظر شرکت در مراسم سال بعد هستند، با این وجود بخش بهداشت و درمان و سلامت کشور می‌بایست با انجام پژوهش‌هایی علمی و معتبر به سلامت جسم و جان هر چه بیشتر مردم در این مراسم شکوهمند کمک نماید.

منابع

1. Karampourian A, Ghomian Z, Khorasani-Zavareh D. Exploring challenges of health system preparedness for communicable diseases in Arbaeen mass gathering: a qualitative study. F1000Research. 2018;7.
2. Unterrainer HF, Lewis AJ, Fink A. Religious/spiritual well-being, personality and mental health: A review of results and conceptual issues. Journal of religion and health. 2014;53(2):382-92.
3. <https://www.bmsu.ac.ir/Portal/Home/>
4. Husein UM. A phenomenological study of Arbaeen foot pilgrimage in Iraq. Tourism Management Perspectives. 2018;26:9-19.
5. Rasouli HR, Ahmadpour F, Khoshmohabat H, Farajzadeh MA. Health Concepts Regarding Arbaeen's Foot-Pilgrimage. Trauma Mon. 2019; 24(2):e82177.

می‌مانند و به محل کار نمی‌روند. این غیبت کارکنان علاوه بر اینکه هزینه‌های آشکار و پنهان را بر سازمان وارد می‌کند، می‌تواند موجب بی‌نظمی، و کاهش کارایی سازمان گردد. لذا باید تلاش کرد تا این غیبت از کار هر چند کوتاه، به حداقل ممکن برسد و در افرادی که از مراسم معنوی پیاده‌روی اربعین برمی‌گردند، مشاهده نشود، در این تلاش پژوهشگران حوزه بهداشت و درمان می‌بایست سهیم شوند.

در این میان، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (۳) که پیشرو در اجرای پژوهش‌های کاربردی است، می‌تواند بستری را جهت تسهیل و انجام طرح‌ها و مطالعات پژوهشی معتبر فراهم کند تا به نوعی به روشن شدن علمی و دقیق مشکلات بهداشتی و درمانی مردم در پیاده روی اربعین بیانجامد و از طرفی راهکارهایی کاربردی و کارآمد برای ارتقا سطح سلامت و بهداشت مردم ارائه نماید. در همین راستا برگزاری کنگره علمی با عنوان "ارتقا سلامت مردم در پیاده روی اربعین" می‌تواند مفید واقع شود.

دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله و دیگر دانشگاه‌ها بویژه دانشگاه‌های علوم پزشکی که در شهرهای مرزی غرب و جنوب غرب کشور هستند، می‌توانند با آموزش‌هایی هدفمند به پژوهشگران خود، آنها را به انجام انواع مطالعات علمی در پیاده‌روی اربعین گسیل کنند تا یافته‌های علمی معتبر، مبنای تصمیم و عمل مسئولان و تصمیم‌گیران گردد و در جهت ارتقا سلامت و بهداشت مردم در این مراسم باشکوه مثمرتر واقع شود. لذا از همه پژوهشگران علاقمند دعوت می‌شود که به مطالعات در این زمینه مباردت و رزند تا یافته‌های آنها، در ارتقا سطح سلامت مردم در پیاده روی اربعین استفاده شود و چشم انداز پیاده روی سالم و شاداب محقق گردد. همانطور که صلح آمیز بودن مراسم باشکوه پیاده روی اربعین برای همگان مبرهن است، سالم بودن آن نیز از نظر بهداشت و درمان محقق گردد تا افرادی که از این مراسم باشکوه برمی‌گردند علاوه بر کسب فیض معنوی، در سلامت کامل جسم هم باشند و بیماری‌های ذکر شده را در این تجمع متحمل نشوند.

برای نقشه راه، سوالات و موضوعاتی برای پژوهش‌های بنیادی و کاربردی پیشنهاد می‌گردد که به ترتیب زیر است:

۱. میزان شیوع و بروز بیماری‌های تنفسی، گوارشی، پوستی و ... در پیاده روی اربعین، چگونه است؟
۲. چه مداخله‌های بهداشتی برای پیشگیری از بروز و شیوع این بیماری‌ها در این مراسم باشکوه می‌تواند اجرایی شود.
۳. آموزش اصول اولیه بهداشت به مردم چگونه و تا چه حدی می‌تواند در برگزاری مراسم پیاده روی اربعین موثر باشد.
۴. علت عدم رعایت اصول اولیه بهداشتی از سوی برخی مردم چیست؟ چه راهکارهایی برای آن پیشنهاد می‌شود؟
۵. ارائه روش‌های بهداشتی و سلامت به زوار در مرز می‌تواند در کاهش بروز و شیوع بیماری‌ها موثر باشد؟